

המענה הישראלי לרשות הפלסטינית בגין המערכה המדינית-משפטית שהיא מנהלת נגד ישראל

אודי דקל | 30 ביוני, 2024 | גיליון 1874

ממשלת ישראל החליטה לגבש את צעדי התגובה מול הרשות הפלסטינית בגין המערכה המדינית-משפטית שהיא מנהלת נגד ישראל בפורומים שונים בזירה הבינלאומית. אלא שבמרבית הצעדים עליהם הוחלט גלום נזק, שיעלה על התועלת הצפויה מהם. שהרי, הם לא ישנו את מדיניותה הלעומתית של הרשות הפלסטינית נגד ישראל, ולא יצמצמו את הלגיטימציה הבינלאומית שהרשות נהנית ממנה. מנגד, מהלכיה של ממשלת ישראל מאיצים את הסיכון לבידוד מדיני משמעותי ומתעלמים מהזהרות מערכת הביטחון אשר לסיכון הגלום בערעור נוסף של מצב הביטחון ביהודה ושומרון וההשלכות למקרה שהרשות הפלסטינית תגיע למצב של חוסר תפקוד ביטחוני וכלכלי.

הרשות הפלסטינית מניעה מערכה מדינית ומשפטית בבתי הדין הבינלאומיים (ICJ, ICC) ובפורומים נוספים, בכללם מוסדות האו"ם, המתמקדת בהאשמות כלפי מדינת ישראל ובכירה על פשעי מלחמה ורצח עם. בתגובה, ממשלת ישראל החליטה לגבש סל סנקציות מול הרשות הפלסטינית. בנוסף, הממשלה שוקלת פגיעה ביחסים הדיפלומטיים עם מדינות שהכירו לאחרונה במדינה פלסטינית.

ב-27 ביוני אישר הקבינט המדיני-ביטחוני סל סנקציות נגד הרשות הפלסטינית, הכולל: הכשרה של חמישה מאחזים בלתי חוקיים - אביתר, שדה אפרים, אדוריים, חלץ וגבעת אסף; אישור 5,000 יחידות דיור חדשות בהתנחלויות; סנקציות על בכירי הרשות הפלסטינית ובהן הגבלת תנועה - ביטול היתרי תנועה לבכירים פלסטינים ומניעת יציאה מהארץ של בכירי הרשות; "אכיפת עבירות הסתה" וגירוש בכירים; אכיפה בשטחי B נגד בנייה לא חוקית, כמו באתרים ארכיאולוגיים ובשמורה ההסכמית במדבר יהודה (שטח שנמצא בשליטה אזרחית של הרשות הפלסטינית, ושליטה ביטחונית של ישראל. בשל מעמד השטח כשמורת טבע התחייבו הפלסטינים שלא תהיה שם בנייה, הרשות הפלסטינית וישראל לא אכפו שם בנייה בלתי חוקית לאורך שנים).

בתמורה לחבילת הסנקציות שאושרה, דווח כי שר האוצר והשר במשרד הביטחון, בצלאל סמוטריץ', ישחרר כספי סילוקין, שישראל גובה עבור הרשות הפלסטינית, שהוא עיכב בחודשיים האחרונים. הכספים שישוחררו לא כוללים את אלו המועברים לרצועת עזה (40 אחוזים מהסכום המיועדים לעזה לא יועברו עד שלא תימצא מדינה שתחליף את נורבגיה כמי

שהכסף מופקד אצלה בחשבון נאמנות), וכן יקוזזו כספי התשלום שמעבירה הרשות למחבלים. צעדים אלו מצמצמים במעט את הפער בין הכנסותיה של הרשות לבין הוצאותיה, ויתכן שנלקחה בחשבון התרעת הבנק העולמי כי המשך הקפאת הכספים עשויה להביא לקריסתה של הרשות הפלסטינית. בהקשר זה נמסר בשבוע שחלף בתקשורת כי ראש הממשלה בנימין נתניהו הבהיר כי "קריסת הרשות הפלסטינית היא לא אינטרס ישראלי כעת, יש צורך בקידום פעולות שייצבו את הרשות, כדי למנוע הסלמה בגזרה".

למרות זאת, פגיעה בתפקודה של הרשות ובבכירה, במקביל להכשרת התנחלויות ומאחזים לא-חוקיים בשטח יהודה ושומרון, תתפרש בזירה הבינלאומית כמהלך ישראלי שנועד להביא לחסימת כל אופציה להסדר מדיני עתידי ואף לקריסתה של הרשות. על רקע זה צפויות מדינות נוספות על אלה שכבר הכירו במדינה פלסטינית לעשות כן אף הן ולתמוך בה במישור הכלכלי והמדיני, וכך להעצים את מגמת הבידוד הבינלאומי המתהדק על ישראל. כן צפוי כי יעלה מספר התביעות נגד ישראל, המוצגות בערכאות משפטיות בינלאומיות.

יצוין כי מרבית הסנקציות אושרו בניגוד לעמדת מערכת הביטחון – צה"ל והשב"כ. שר הביטחון, יואב גלנט, אמר כי הצעדים נגד הרשות הם בעלי השפעה חיובית קטנה וסיכון ביטחוני גבוה, בתקופה מורכבת זו בהיבט של לגיטימציה בינלאומית. לפי שעה, וחרף העובדה שמעל 500 פלסטינים (רובם המוחלט טרוריסטים) נהרגו ביהודה ושומרון מאז ה-7 באוקטובר, לא פרצה אנתיפאדה בשטחי הרשות הפלסטינית, וגם ביטויי ההזדהות עם המתרחש ברצועת עזה מוגבלים ומתבטאים בעיקר בתמיכה פוליטית בחמאס (כפי שעולה מסקרים שעורך המכון PSR בראשות ד"ר חליל שקאקי). גם אירועי אלימות שביצעו קיצונים ישראליים ברחבי יהודה ושומרון לא הובילו לעימות עממי חמוש מצד הפלסטינים. התיאום הביטחוני בין כוחות הביטחון הישראליים לפלסטיניים הוא אחת הסיבות לאי-הצלחת חמאס לשלהב את הציבור ולהניעו לצאת למחאה עממית נרחבת ברחוב הפלסטיני ביהודה ושומרון. על רקע זה, פגיעה ביכולת הרשות לשלם משכורות למשרתים במנגנוני הביטחון הפלסטיניים תהיה מנוגדת לאינטרס הביטחוני הישראלי ותצמצם במידה ניכרת את מעט המוטיבציה שלהם להרגיע את הרחוב ולהשליט סדר ציבורי, ואף עלולה לעודד "היפוך הקנים" – הפניית הנשק נגד כוחות צה"ל ומתנחלים. האינטרס הביטחוני של ישראל הוא לייצב את השטח, למנוע התקוממות עממית רחבה, שתגביר את הצורך להגדיל את סדר כוחות צה"ל ביהודה ושומרון, בהכרח על חשבון רצועת עזה וגבול הצפון.

השלכות יישום סל הסנקציות

מרבית הסנקציות הן סמליות, נתפסות כצעדי ענישה, לצד ניצול הזדמנות של ממשלת ישראל להרחבת התנחלויות ולהכשרת התנחלויות ומאחזים לא חוקיים. בנקיטת סנקציות אלו גלום נזק שיעלה על התועלת שצפויה מהן. שהרי, הם לא ישנו את מדיניותה הלעומתית של הרשות הפלסטינית נגד ישראל, לא יצמצמו את הלגיטימציה הבינלאומית שהרשות נהנית ממנה ועוד ממשיכה לצבור, כנציגתו המוכרת של העם

הפלסטיני ומאבקו להגדרה עצמית. ברי כי הסנקציות יתפרשו במערכת הבינלאומית כענישה מצד ישראל, בדומה לאופן בו מתפרשת המלחמה ברצועת עזה כענישת הציבור הפלסטיני כולו. כן יתפרשו הצעדים כמשקפים כוונה לסכל כל אפשרות שהרשות תהיה גורם רלוונטי ומשפיע על עיצוב מחדש של הזירה הפלסטינית ועל קידום הסדר ישראלי-פלסטיני.

ישראל אכן צריכה להיאבק במערכה הבינלאומית שמנהלת הרשות נגד הלגיטימיות של מדינת ישראל ונגד האשמתה ברצח עם ובפשעים נגד האנושות. אך לשם כך, נכון להתמקד בפגיעה מדויקת באינטרסים אישיים של גורמים ומוסדות הקשורים ברשות הפלסטינית, אשר מקדמים את המערכה המדינית-משפטית נגד מדינת ישראל בערכאות בינלאומיות ובעיקר ב-ICC ו-ICJ. יש להעדיף פגיעה סמויה, בעיקר בנכסים ובהפללת מעורבותם של גורמים אלה בשחיתות ובתמיכה בטרור, ללא הכרזות פומביות לגבי ביטול היתרי תנועה לבכירים ברשות. יתר על כן, יש הצדקה מלאה להמשך קיזוז כספי הסילוקין המיועדים לתשלום משכורות למשפחות מחבלים ואסירים פלסטיניים. יש לדרוש מהרשות שלפני 'משכורות המחבלים' תשלם שכר לעובדיה ובעיקר למשרתים במנגנוני הביטחון. פגיעה נוספת בתשלום המשכורות למשרתים במנגנוני הביטחון תפחית את המוטיבציה שלהם למנוע את השתלטות חמאס על הרחוב הפלסטיני ביהודה ושומרון ויגבר עבורם הפיתוי לקבלת תמלוגים כספיים מאיראן ושלוחיה תמורת מעשי טרור.

פגיעה נרחבת בבכירי תנועת הפת"ח, גם באלו שאינם מעורבים במערכה הבינלאומית, עשויה להגביר את הביקורת הפנימית כלפי אבו מאזן ולערער את מדיניותו ובפרט את התעקשותו למנוע פיוס עם חמאס. הרי אינטרס מרכזי של ישראל הוא שחמאס לא ישולב בהנהגה הפלסטינית.

מבצע רחב היקף להרס תשתיות ובניה לא חוקית פלסטינית בשטחי B, המוגדרים "שמורות טבע", ללא פיקוח שוויוני על בניה בלתי חוקית יהודית, יהווה עילה עבור גורמים בינלאומיים להאשמת ישראל במדיניות האפרטהייד. כבר כיום, יש פער עצום בהיקף ההריסות בצד הפלסטיני לעומת מתן הכשר לבנייה לא חוקית בצד היהודי.

נכון להימנע מפגיעה ישירה ועקיפה באוכלוסייה הפלסטינית כדי לא לדחוף אותה למעשי נקם, טרור ואלימות, ולמנוע דימוי של ענישה קולקטיבית מצד ישראל. הגברת הלחץ על הציבור הפלסטיני, לצד התעלמות מאלימות של קיצונים ישראליים כלפי האוכלוסייה הפלסטינית, ובפרט בימים אלה על רקע המלחמה ברצועת עזה, עלולה להניע התפרצות והתקוממות עממית.

נושא מרכזי נוסף **הוא איום הבידוד של ישראל מצד המערכת הבינלאומית**. הבידוד המדיני נעשה יותר ויותר מוחשי ומשמעותי. נדרש להתייחס אליו באותה מידת רצינות המאפיינת התייחסות לאיומים צבאיים, וטרם קבלת החלטות יש לבחון את השלכותיהן על הלגיטימציה ומעמדה הבינלאומי של ישראל. הלגיטימציה של ישראל נשחקה על רקע המלחמה ברצועת עזה בשל שלוש סיבות עיקריות: (1) ישראל אינה מגלה אמפטיה וחמלה

כלפי האוכלוסייה הפלסטינית והמעשה הצבאי נתפס כ'ענישה קולקטיבית'; (2) ממשלת ישראל, עד לרגע זה, לא הציגה מתווה מדיני ותוכנית שתגדיר לאן היא שואפת להגיע; (3) ישראל שוללת מכל וכל את הרעיון של הקמת מדינה פלסטינית ובכך מודיעה על כוונתה למנוע מהפלסטינים את מימוש זכותם להגדרה עצמית. אלו בפועל שלושת אבני הבוחן ל"שיפוט" הקהילה הבינלאומית את מהלכי ישראל. על מנת לא להחמיר את המצב, על ישראל לנהוג בתבונה ולהימנע מצעדים שדינם להיתפס כשליליים במבחן מדדים אלו, ובמיוחד כשהתמורות שייגזרו מנקיטתם, כלומר מיישום הסנקציות, אינן ברורות.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט